

ГРАЖДАНСКИ СЪВЕТ
КЪМ ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ

ПРОТОКОЛ № 48

**от заседание на Гражданския съвет към ВСС,
проведено на 27.04.2018 г.**

Днес, 27 април 2018 г., петък, от 09:30 ч. в Пресцентъра на ВСС в сградата на Висшия съдебен съвет – гр. София, ул. „Екзарх Йосиф” № 12, се проведе заседание на Гражданския съвет към ВСС, на което присъстват:

От страна на неправителствените и професионалните организации:

Г-жа Мария Карагьозова – съпредседател на Гражданския съвет от НПО (председател на Асоциация „Форум”);

Г-жа Татяна Лисичкова – правен експерт на Асоциация „Форум”, упълномощена за днешното заседание да представлява Камарата на независимите оценители в България;

Г-жа Гергана Манова – зам.-председател на Българската асоциация на съдиите по вписванията;

Г-жа Албена Момчилова – член на УС на Българската съдийска организация;

Г-жа Павлина Желязкова – PR на Българската асоциация на вещите лица и експертите;

Г-жа Емилия Аврамова – зам.-председател на УС на Националното сдружение на съдебните служители;

Г-жа Емилия Петрова – член на УС на Сдружение „Сефита“;

Г-н Ильо Хаджиминчев – член на Сдружение „Сефита“;

Г-н Дойчин Благоев - член на Сдружение „Сефита“;

Г-н Николай Михайлов – председател на Съюза на младите юристи;

Г-н Румен Бухлев – председател на КС на Съюза на съдебните заседатели в България.

Гости на заседанието:

Г-жа Мила Георгиева – председател на УС на Центъра за приложно-правни изследвания и практики;

Г-н Любомир Герджиков – председател на УС на Камарата на арбитражните и на съдебните експерти в България.

Заседанието протече при следния дневен ред:

1. Индивидуалната конституционна жалба и мястото ѝ в българското законодателство;

Модератор по темата: Съюз на младите юристи

2. Разглеждане и приемане на решение по постъпило заявление за членство в Гражданския съвет към ВСС от Сдружение “Камара на арбитражните и на съдебните експерти в България”;

Представяне от г-н Любомир Герджиков, Председател на УС

3. Разглеждане и приемане на решение по постъпило заявление за членство в Гражданския съвет към ВСС от Център за приложно-правни изследвания и практики;

Представяне от г-жа Мила Георгиева, Председател на УС

4. Организационни въпроси.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Добро утро, уважаеми гости и колеги.

Имаме нужния кворум, като г-жа Лисичкова е упълномощена за днешното заседание да представлява Камарата на независимите оценители в България. Тъй като има проблем с техниката, предлагам да започнем с т. т. 2 и 3 от дневния ред.

Г-н Герджиков, имате ли готовност да започнем с Вас?

ЛЮБОМИР ГЕРДЖИКОВ: Да, разбира се.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Добре. Беше ви предоставена по имейлите формата за кандидатстване на новата организация. Председател на Управителния съвет и представляващ е г-н Любомир Герджиков, когото ще помоля, каквато е практиката всеки път, да представи новото сдружение, заповядайте.

ЛЮБОМИР ГЕРДЖИКОВ: Благодаря. Малко трудно ми е да преценя точно откъде трябва да започна, тъй като в системата за съдебните и арбитражни експертизи се занимаваме в рамките на Сдружение „СЕФИТА“, което е един от учредителите на Камарата на арбитражните и на съдебните експерти в България /КАСЕБ/, която представлявам от много време, повече от 10 – 15 години. В началото ни се струваше, че това, което правим, това което събираме като информация, анализираме и предлагаме

може да се случи сравнително бързо и сравнително лесно. За съжаление практиката показва, че това не е така.

Участвали сме в повече от десет работни групи към Министерството на правосъдието. Участвали сме в работни групи към Съюза на юристите в България, във Висшия съдебен съвет сме се срещали по въпросите на съдебната експертиза. Много материали сме прочели. Участвали сме и на международни конференции. И за съжаление по наша представа към момента са още нещата, не само, че не се подобряват, в някои области даже има и тенденция да се влошават. Поради което решихме и го направихме, да разделим дейността на Сдружение „СЕФИТА“ в две направления. Приложно, с което продължава да занимава Сдружение „СЕФИТА“, т. е. освен да работи с експерти, които извършват и експертизи, но и да анализира практическия опит, и теоретично, което се отдели в тази КАСЕБ, тъй като, за съжаление, преди още 4 – 5 години получихме писмо от Министерството на правосъдието - от тогавашния министър г-жа Диана Ковачева, мисля че беше, която ни беше съобщила, ние тогава не обърнахме много внимание, че поредната работна група в Министерството е прекратила работата си поради причина, че няма единство по концепцията за това, за мястото на съдебната експертиза в съдебната ни система. По-нататъшните ни проучвания ни показаха, че е именно така. Има различни виждания за това какво и как, какво трябва да представлява и как трябва да се ползва експертизата, какво трябва да представляват самите вещи лица, които изготвят експертизи и целият този процес на взаимодействие със съдебната власт и съдебните експерти.

Съдебната експертиза, вероятно ако сте чели, представлява - според определението в Наредбата за вещите лица, „процесуална дейност“. За съжаление обаче точно какъв вид процесуална дейност представлява, как се осъществява тази процесуална дейност и най-вече как се осъществява от лица, които нямат грам понятие от процесуалните ни разпоредби е един труден момент, който с организирането на тази Камара искаме да преодолеем, т. е. като основни цели, които си поставя Камарата към настоящия момент е да свърши поне две практически работи в сравнително обозрим срок. Да създаде стандарти за изготвяне на съдебни експертизи – това, което направиха в Камарата на независимите оценителите в България, за което ги поздравяваме. За съжаления я няма г-жа Дерменджиева в момента - предимно с нейното настояване се случи това събитие. Второто е да се организират под някаква форма курсове за придобиване, поне на

минимално количество процесуални познания от гледна точка на т. н. вещи лица, на съдебните експерти.

Така, че съвсем накратичко е това, което искам да споделя с вас, разбира се ако има въпроси бих отговорил. Само ще добавя, че е хубаво, че нашата работа, която започнахме, не я вършим самостоятелно и самоцелно. Вече имаме подписан меморандум с четири други организации на съдебни експерти, между които и „БА ВЛЕК“ - тук има техен представител, експертите криминалисти и др. организации. Така, че ще се радваме на по-нататъшно сътрудничество, както с такъв тип организации, така и с организации от вида на Гражданския съвет, защото именно, по наша представа, тук може да се почувства общественото доверие или не към определен вид организации и дейности.

Благодаря Ви за вниманието, готов съм ако има въпроси, да се опитам да им дам отговор.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Благодаря. Заповядайте, дали някой има конкретни въпроси? Другата организация, която представя вещите лица и експертите?

ПАВЛИНА ЖЕЛЯЗКОВА: Имам само положително отношение така, че няма какво да добавим.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Добре, предлагам Ви да го подложим на гласуване. Моля да гласуване кандидатурата на сдружение Камара на арбитражните и съдебните експерти в България за приемане за член на Гражданския съвет към ВСС.

Гласуване: за – 9, против – няма, въздържали се – няма.

Приема се. Камарата на арбитражните и съдебните експерти в България вече е член на Гражданския съвет към ВСС. Честито!

ЛЮБОМИР ГЕРДЖИКОВ: Благодаря.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: По т. 3 - г-жа Мила Георгиева, доскорошен прокурор във Върховна касационна прокуратура, представляващ Център за приложно-правни изследвания и практики. За тях също сте получили формуляр с кратка информация за сдружението и дейността им. Лично познавам г-жа Георгиева от 2005 г., когато работихме по антикорупционни проекти по всички региони на България. Тя тогава представляваше едно от първите НПО-та, казваше се „Черноморска правна общност“, беше позиционирано в Бургас, мисля че беше в Окръжна прокуратура по това време. Много се радвам, че сте проявили желание и сте разбрали за нашата дейност, и че се появявате отново.

МИЛА ГЕОРГИЕВА: Организацията ни, този център е основан през 2009 г. от съдия Пламен Панайотов, който е съдия в Специализирания съд и от Пламен Георгиев, който е шеф на КПКОНПИ, но 2012 г. Пламен Георгиев напусна организацията, защото стана заместник-министър, и от тогава нямаме контакт с него, той не работи в нашата структура. Казвам го, за да не се получат някакви спекулации. И другият ни член в Бургас – Деница Петкова, тя също излезе от Бургаската организация, така че ние винаги сме работили с хора, които са силно мотивирани да променят правосъдието в България към по-добро.

С тези трима членове в управителния съвет, следователи и прокурори се включихме в тази дейност, която е първата антикорупционна организация от създаването си през 1998 г. – двадесет години, до прекратяване на дейността през 2016 г. Тя стана единствената в системата антикорупционна магистратска организация. Направихме я поради острата нужда от това, което виждахме, че се разхождат пари по дела, че стават неща, които са в разрез с правосъдието.

През 2003 г. аз бях преместена във Върховната касационна прокуратура, което много затрудни работата ми в Бургас. Пламен Панайотов, който беше в екипът ни в Бургас също дойде в София и тогава ние направихме следователския център в София и от тук започнахме да работим през 2009 г. Веднага бяхме поканени да организираме изследване за една организация - трудно ми е да се сетя как се казва, но нейната председателка се казваше Магдалена Кунева и Катерина Величкова - те имаха проект, спечелен от ОЛАФ, и ние направихме изследването. Веднага след това дойде втора поръчка от организацията на Иван Димов, не зная как се казва тя, те също имаха проект от ОЛАФ. Ние все не можехме да спечелим голям проект, защото бяхме скромни хора и работехме само по изследване.

Направихме изследване, което пък ми се струва, че е време да го подновим, беше степен на ефективност на правното противодействие на злоупотребите със средства от Европейския съюз. Оказаха се потресаващи резултати. Ние всъщност работим с осредненото мнение на хората и много се дразним от това, когато срещу съдебната система се говори много негативно обаче и емоционално. Ако има негативни констатации, те трябва да са изведени на сравнено мнение на широк кръг магистрати, защото в такива случаи може да се приеме, че обслужваме емоционални състояния. Тогава ние установихме нещо, което всички знаем, че огромният проблем на този вид противодействие е в първата фаза. Разделихме го на три - „разрешителен режим“,

„контролен режим“ и „оползотворяване на средствата“. Разбрахме, че в „разрешителния решим“ още се заделят едни пари, които накрая хората, получили парите, няма как да ги оправдаят, защото са дадени – огромен ресурс, и тук те създават документи с невярно съдържание, за да могат да оправдаят средствата. Тези пари се дават и на средния сегмент „контрол“, защото, за да няма контрол те също плащат.

Това изследване се хареса страшно много на ОЛАФ и ни предложиха да го продължим в точно периода, в който ние започнахме изследвания на Висшия съдебен съвет, в първият постоянно действащ Висш съдебен съвет. Този ни проект беше финансиран от Европейския парламент. Искахме да направим начално замерване, защото е революционна форма, този орган да бъде постоянно действащ и криеше много рискове. Ние изследвахме антикорупционните му стандарти, защото разбрахме, че тези хора не се съобразяват изобщо кого назначават. В Главната прокуратура, в това време, аз ръководех екип за разследвания на магистрати и виждахме, че тук постъпват кандидатури на хора, които ние проверяваме и още малко ще ги вкараме в затвора, а те ги... Беше много стресово, беше изключително стресово. После единият от тези кандидати за ВКП го осъдиха – това беше един следовател от Бургас, който беше сменил извършителя на едно пътнотранспортно произшествие и се беше кандидатираше за ВКП и а-ха да влезе. Тогава ние казахме: „Дайте да видим – какви са антикорупционните стандарти, какво проверявате вие за тези хора, знаете ли, че има преписка, знаете ли, че има дело?“ Никой не се интересува от това.

Направихме изследването съвместно с Върховна касационна прокуратура. Безкрайно съм благодарна на Борис Велчев, защото без неговата подкрепа това нямаше да се случи. Изследването беше в достатъчно представителна форма между съдии, прокурори и следователи. Оказа се, че антикорупционния стандарт на първия постоянно-действащ ВСС при десетобалната система беше 2. Спомнете си, че тогава избухна скандала „Красьо Черния“ и се оказа, че процесът е мотивиран с банкноти. Тогава ние рго вопо направихме наблюдение за 2009 г. на процедурата на назначаване на административните ръководители. Заплашиха ни, че ще ни уволнят. Обаче Борис Велчев каза: „ Не, работете, няма нищо страшно, изкарайте обективно информацията.“ Оказа се, че критериите са също нула.

Искам обаче да Ви кажа, с огромно удоволствие, че тази практика при втория постоянно-действащ ВСС вече не се наблюдава, защото тогава Цацаров направи нещо,

което се изтълкува от „заstraшените“ и „пострадалите“ едва ли не като вмешателство на прокуратурата, та се стигна до разделяне на Съвета, но за всеки, за който имаше преписка, той не допусна нито едно лице със съмнителни данни да се кандидатира и да бъде избран. Ние наблюдавахме много строго този процес, и сега той ще плати цена, като предварително искам да кажа, че изобщо не съм адвокат на Цацаров, изобщо не съм адвокат, но това той го промени, защото направи директна връзка с това, което има като информация за тези хора - кой им плаща да става магистрати и т. н. Говорим за „ключовите“ постове, защото не за всички в началото се знае всичко, но за „ключовите“ се знае. Защото обикновено, в едно първо изследване на Черноморската правна общност, ние установихме каква е системата на корупция в съдебната система. Това са централните органи, които разстилат на „ключовите“ места административните ръководители - това са хората, които разпределят информации и власт, а те упражняват чрез такива *.../шум в залата/* това така ще стане. За това ние наблюдавахме административните ръководители, нашият доклад не беше оспорен от никой и ние го представихме публично. Това е, което сме направили до момента.

В този период обаче аз не бях много активна и може би още много неща щяхме да направим, но тогава успяхме да убедим британското правителство, защото американското - както знаете, имаше едни специални отношения към прокуратурата, и с нашите изследвания в Бургас защитихме – забележете защитихме, доверие, че ще *... /шум в залата/* какво се случва в прокуратурата. Това въобще не беше лесно - първо да убедим англичаните и второ Филчев, който знаете, беше изключително затворен човек, и за всички тези процеси той имаше едно подозрение, че някой готви нещо. Когато обаче му представих концепцията, аз лично го направих - искам да ви кажа, че ако сега трябва да го направя, никога не бих тръгнала, защото беше много сложен процес. Концепцията ми беше обсъждана от шест прокурора, които дадоха становища. Благодаря на всички тях, че я оцениха. И когато влезе – Transparency International тогава, *.../шум в залата/* по проекта с британското правителство, тогава, ако си спомняте, вече спря натиска срещу прокуратурата, както преди казваха: „Вън от съдебната система, прокурорите са мафиоти“. Когато дойдоха хора – ние канихме експерти от Италия, Англия, Чехия, Германия, от всякъде, за да дойдат и да говорят с хората, да изведат информация. Специално насочвахме към редовите магистрати, които не са обвързани с послушание към някого. Този период беше спокоен за прокуратурата.

За съжаление тази концепция не беше възприета и сме свидетели на това, което се случва в момента. Това е, което сме направили. Бях много заета с тези проекти – две години. Като свършиха се зарадвах, защото не беше лесно – имаше съпротива, на постове в прокуратурата бяха личности, свързани с Държавна сигурност. Не можеше да се работи, непрекъснато, имаше спънки. Но още четири години продължи работата, вече по времето на Велчев и беше съвсем различно.

В този период Световната банка предложи финансиране на прокуратурата за нов проект и в периода от 2003 г. до 2010 г. аз се занимавах с проектите на прокуратурата. Те се работеха главно по моя концепция, защото когато в Бургаската организация направихме степен на корупционен натиск в съдебната система работехме с проф. Кин Хендерсън, който е от Американския университет във Вашингтон. Той ни уреди доклада да се включи в Годишния доклад на Transparency International – световната организация. Докладът беше много вълнуващ, имаше и българи, критики имаше, но ние представихме това, което се получи от изследването. Тогава проф. Хендерсън каза: „На тази организация по този проблем им благодаря, защото никой друг магистрат не се е занимава.“

Магистратите по света са много силно платени и изобщо не си усложняват живота да правят подобни дейности. Ние сме единствената група, ще се радвам ако и вие във вашата област да развиете такъв капацитет и сами да извадите обективна информация за проблемите, които се срещат. Това е което исках да кажа.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Благодарим Ви. Някой да има въпроси или коментар? Много благодаря, че говорихте по този начин, че наричахте нещата с истинските им имена, което много рядко се случва сред магистратите. Много хората се страхуват, но аз съм убедена, че магистратите най-добре знаят как да решат проблемите в съдебната система и за нас е много ценно, че една организация, НПО, което е изцяло формирано от магистрати, действащи, с голям опит, иска да стане член на Гражданския съвет.

Колеги, ако нямате въпроси да преминем към гласуване. Не виждам желаещи. Моля да гласуваме кандидатурата на Центъра за приложно-правни изследвания и практики за приемане за член на Гражданския съвет към ВСС.

Гласуване: за – 9, против – няма, въздържали се – няма.

Приема се. Центърът за приложно-правни изследвания и практики вече е член на Гражданския съвет към ВСС. Честито!

РУМЕН БУХЛЕВ: Румен Бухлев - представител на Съюза на съдебните заседатели в България, председател на Контролния съвет. Искам да изкажа моите най-искрени благодарности за това, което сте сторили. Аз много внимателно четох разработките Ви и слушах сега въведението Ви. Щастлив съм, че съм работил с Пламен Панайотов в Специализирания наказателен съд. Все така занапред бъдете това, което сте. Честито приемане!

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Благодаря Ви и аз. Мисля, че това са две много силни кандидатури. Имаме две организации, зад които стоят хора с изключителен опит в своите области, и с това те могат да бъдат полезни на хората, които представляват, като цяло и стоят зад тях.

Да преминем тогава към т. 1, за която всъщност вече имаме техническа възможност. Съюзът на младите юристи предложи темата за индивидуалната касационна жалба и мястото ѝ в българското законодателство. Тя е част от нашата годишна програма. Председателят на сдружението ще представи накратко тяхната гледна точка по темата. Заповядайте г-н Михайлов.

НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВ: Благодаря. Здравейте колеги.

Решихме от Съюза на младите юристи да поставим една тема, която от двадесетина години циркулира в пространството и от време навреме се засилва дискусиата по нея. Тя е свързана с гражданските права основно и с развитието, разбира се, на демократичните процеси в страната, като ние считаме, че може би вече е дошло времето да се говори по-активно, а защо не и да се премине към обмисляне на въвеждане на института на индивидуална конституционна жалба. Тук накратко в тази презентация ще представя основните акценти по това, което сме направили. Предоставили сме и няколко екземпляра на по-пълния вид на доклада, така че който има интерес, по-задълбочен, може да се запознае от там. Благодаря Ви за възможността, започвам с презентацията.

Историческо развитие на индивидуалната конституционна жалба. Развитието на индивидуалната конституционна жалба във времеви план е споделяла едно и също историческо битие заедно с останалите способи за обезпечаване върховенството на правовия ред и в частност на Конституцията. Общото произтича от стремежа да се ограничи абсолютната държавна власт, съсредоточена в ръцете на определени лица или кръгове от лица, като по този начин се намалят възможностите за злоупотреба с

властнически правомощия и се осигурява едно непротиворечиво и ориентирано към общественения интерес управление.

Първият Конституционен съд по модела на Келзен е създаден през 1921 г. в Австрия по силата на австрийската Конституция от същата година. Съдът притежава характерните за повечето конституционни юрисдикции компетенции, като например правомощието да се произнася за съответствието на федерален или провинциален закон с Конституцията, и по спорове за компетентност между органи на държавната власт, включително между централни, местни и съдебни. Съдът може да бъде сезиран с конституционна жалба от всяко лице, насочено срещу административен акт, чрез който непосредствено се нарушават негови основни конституционни права.

През 1931 г. в Испания се създава т. нар. Трибунал за конституционни гаранции. Този трибунал подобно на Австрийския конституционен съд е с широки компетенции, в които освен правото да проверява конституционосъобразността на законодателните актове са включени и правомощията да се произнася по спорове за компетентност между органите на държавното управление, включително местни органи на автономните области, намиращи се помежду си както във вертикално, така и в хоризонтално подчинение. Освен това Трибуналят за конституционни гаранции участва в реализирането на отговорността на висши държавни служители, висши магистрати, държавния глава в една своеобразна процедура по импийчмънт. Като отделно правомощие Трибуналят се произнася по молби, свързани с нарушаването на индивидуалните гаранции, когато жалбите до останалите институции са се оказали безрезултатни. Процесуално легитимирани да сезират Трибунала за конституционни гаранции са главния прокурор, съдиите и съдилищата, правителството, автономните региони и всяко лице индивидуално или колективно – под това разбирам юридическо лице, дори когато не е било непосредствено увредено.

Накратко една ретроспекция за моделите на индивидуалната конституционна жалба в Европа към момента. В Австрия, за историята на Конституционния съд в Австрия стана дума по-рано, прототипът на конституционната юрисдикция в Европа, след кратко затишие, възобновява своята дейност през 1946 г., а Конституцията на Австрия предвижда инцидентен контрол за конституционност от страна на съда и сезирането му от редовите съдилища. Конституционно нормативната уредба в Австрия предполага два начина за пряко сезиране на Конституционния съд от гражданите и юридическите лица. Още с

Конституцията от 1920 г. е предвидена индивидуалната конституционна жалба за всяко лице, чиито конституционно гарантирани права са засегнати от административен акт, когато всички останали правни средства са изчерпани. Под това се разбира, че субектът трябва да е извървял всички административни инстанции.

През 1975 г. се въвежда и втори начин за пряко сезиране на Конституционния съд от граждани и юридически лица чрез предявяването на искане за установяване на противоконституционен нормативен акт или международен договор, който засяга лични права на жалбоподателя. Нормативният акт трябва да е пряко приложим, а не опосреден чрез административно и съдебно решение. Засягането на правата трябва да бъде лично, пряко и понастоящем. От друга страна §76 от Закона за Конституционния съд изтъква, че трябва да е налице и необходимост от защита, т. е. решението на Конституционния съд трябва да бъде годно да защити реално правата на засегнатата към момента на влизането му в сила страна. Срокът за оспорване на законов нормативен акт е една година от влизането му в сила. От казаното до тук е очевидно, че Австрийският конституционен съд не може да разглежда съдебни актове, което обуславя предимно нормения характер на този вид конституционен контрол.

Конституционната жалба в Германия е малко по-различна, тя е с по-широк обхват. Основният закон на Федерална република Германия от 1949 г. предвижда създаването на Федерален конституционен съд, а правната възможност за директното му сезиране от граждани се появява със Закона за Федералния конституционен съд от 1951 г. По-късно с изменението на Конституцията от 1969 г. институтът на индивидуалната конституционна жалба бива и конституционно закрепен. Обект на конституционно-правната защита са както юридическите актове – закони, административни и съдебни актове, така и действията или бездействията на държавни органи. Отделно в периода 1947 г. – 1953 г. в провинциите се създават конституционни съдилища на местно ниво и те могат да проверяват конституционността на актовете на органите на местната власт включително и решения на провинциалните съдилища. Провинциалните конституционни съдилища не се намират в институционално подчинение спрямо Федералния конституционен съд и затова не е необходимо като условие за допустимост, лицето, чиито конституционни права са засегнати, преди това да е подало конституционна жалба на местно ниво.

Обхват на конституционната жалба в Германия. Широкият обхват на индивидуалната конституционна жалба обуславя превръщането ѝ в най-често използвания правен инструмент за сезирането на Федералния конституционен съд. Именно поради това немската конституционна практика въвежда критерий за допустимост на исканията пред съда. Голяма част, от които биват и нормативно установени. Основното изискване тук е отново да са изчерпани всички правни възможности за решаването на правния спор чрез редовни средства. Активна процесуална легитимация да предявят индивидуална конституционна жалба имат предимно физическите лица. Когато Федералният конституционен съд уважи жалбата като основателна, то последицата е анулиране на атакувания акт. Когато този акт е административен, съдът може да даде задължителни за органа-нарушител инструкции за привеждането на практиката му в съответствие с Конституцията и отстраняване на нарушенията. Ако предметът на оспорване е бил съдебно решение, т. е. то Федералният конституционен съд връща делото на компетентния съд за повторно разглеждане. Тук се прави изводът, че след като е отменил оспорения акт съдът действа като инстанция по същество.

Конституционната жалба в Испания. По принцип се приема, че правото да сезира Конституционния съд с искане за защита имат предимно физически лица, но тази правна възможност съществува и за юридическите лица. Наличието на пряк личен интерес е главната предпоставка за активна процесуална легитимация. Процедурата ампаро може да бъде задвижена и по инициатива на омбудсмана, както и от прокуратурата, а процесуалната легитимация на последните се обяснява с функциите им по гарантиране спазването на основните права.

Обект на конституционната жалба са само административни и съдебни актове, както и актове на Парламента и на законодателните учреждения на автономните области, които нямат качествата на закон, нарушаващи основните права. Когато обектът на конституционния контрол е съдебен акт, Конституционният съд проверява само тези факти и обстоятелства по делото, които са свързани с нарушаването на основните права, като се въздържа от допълнителна преценка на действията на съдебните органи.

Индивидуалната конституционна жалба в контекста на българското законодателство. От направения преглед на европейската практика по прилагане на института на индивидуалната конституционна жалба можем да изведем няколко опорни точки. Конституционната жалба е правно средство за защита, предоставено предимно на

физически, а в някои случаи и на юридически лица за закрила на техните конституционни гарантирани права и интереси. Тя се предявява пред конституционната юрисдикция само когато са изчерпани всички останали правни средства за защита. Обектът на конституционен контрол, задвижван чрез конституционната жалба, е различен за отделните държави, но принципно преобладава в норми на контрол, а там където това не е пряко уредено, Конституционният съд има правната възможност да го реализира ексофицио в прегледа на други юридически актове. Като специфични условия за допустимост са включени в изискванията конституционната жалба да бъде годна да защити правата на жалбоподателя до момента на подаване на искането или интересите и правата на същия да са в опасност от това да бъдат непоправимо увредени. Този контрол е като цяло последващ с изключение на случаите, когато съдът трябва да прецени съответствието на международен договор с Конституцията, преди неговата ратификация.

Като предварителен конституционен контрол се посочва и тълкувателното правомощие на Конституционния съд. В този смисъл не са малко тълкувателните решения, с които съдът се е произнесъл във връзка с основни права. В нередки случаи именно чрез тълкуването на Конституцията, Конституционният съд може да въздейства превантивно спрямо приемането на потенциални противоконституционни законодателни актове от страна на Народното събрание. Така тълкувателното правомощие се явява една консервативна алтернатива на по-радикалната индивидуална конституционна жалба. С конституционната жалба ще се бранят главно лични права, но практиката на Конституционния съд при разглеждането на конституционни жалби може да окаже влияние върху мотивите за приемане на едно тълкувателно решение, което да действа в полза на всички, търсещи закрила от конституционната ни юрисдикция.

Обратно – наличието на тълкувателно решение може да обоснове по-ефективна индивидуална закрила на всяко лице, решило да търси правата си, както пред Конституционния съд, така и пред всеки останал държавен орган, защото тълкувателните решения също се ползват с правно действие ергонес и могат да имат значение за бъдещото развитие на практиката на съда, по повод разглеждането на конституционни жалби.

За да са подобри ефективността на конституционната юрисдикция при работата ѝ с конституционни жалби, нейният състав е организационно обособен по специфичен начин, а Конституционния съд си запазва правото да отклони конституционната жалба, ако с

поставянето ѝ няма да се способства за решаване на важен конституционен проблем или за постигането на конституционно-значима цел или резултат.

Аргументи в подкрепа на въвеждането на индивидуална конституционна жалба. Конституционната жалба ще способства за утвърждаването и развитието на гражданското общество, а при липсата ѝ отделните лица са принудени да се възползват от конституционното си право на жалби, предложения и петиции по чл. 45 от Конституцията на Република България до държавните органи, овластени да сезират Конституционния съд. Това неоправдано обуславя надмощието на държавната власт спрямо обикновените граждани и поставя последните в унижителното положение на молители, което е неприемливо за една развиваща се демокрация, вървяща към европейските ценности и принципи на участие на гражданите в управлението.

Конституционната жалба може да бъде разгледана и като средство за осъществяване на един вид граждански контрол върху публичната власт. В този смисъл тя се явява продължение на спора за легитимността и народния суверенитет в държавното управление. Конституционната жалба обаче разрешава този спор в полза на гражданите, доближавайки измеренията на съвременната демокрация по-близо до идеала на Русо в неговия първоначален замисъл. Конституционната жалба ще възстанови това толкова необходимо на настоящия конституционен модел доверие в правораздаването и ще върне отдавна загубеното чувство за справедливост в обществото. Конституционната жалба като най-легитимно средство за всеки един гражданин ще гарантира и наличието на определен правен екзистенц минимум, който ще бъде противопоставим на всеки потенциален опит за произвол и неправомерно посегателство от страна на държавните институции.

Друг изтъкван аргумент в подкрепа на индивидуалната конституционна жалба е това, че тя ще послужи като една своеобразна преграда по отношение на потока от жалби, адресирани до Европейския съд по правата на човека в Страсбург. Възможността Конституционния съд да бъде сезиран от граждани ще повиши значително медийния интерес към неговата дейност, което от своя страна ще увеличи авторитета му на висша държавна институция. На този етап дейността на Конституционния съд остава практически затворена за обществото, тъй като провеждането на открити заседания де факто става само по изключение.

Положителният ефект, който конституционната жалба ще окаже върху взаимодействието България – Страсбург е, че чрез нея ще се въведе един допълнителен

преглед за съответствие на финалния юридически акт с основни права, в това число и с някои от тези, установени в Европейската конвенция за защита правата на човека, докато това няма да бъде препятствие всъщност за предявяването на жалба отново до съда в Страсбург. Включването на Конституционния съд посредством конституционната жалба като орган, представляващ събирателен образ на един от най-добрите и най-опитните юристи в страната и притежаващ голям капацитет за решаването на дела от фактическа и правна сложност, ще допринесе за същественото намаляване на осъдителните решения срещу България. От друга страна възможността решенията на самия Конституционен съд да се окажат обект на преценка от международния съдебен орган, а именно от Европейския съд по правата на човека, ще повиши отговорността на институцията, което ще се окаже предпоставка за хармонизирането на практиката на Конституционния съд по повод защитата на основните права и свободи с тези на съда в Страсбург. Това неминуемо ще създаде условие за по-задълбочена специализация на Конституционния съд в сферата на индивидуалната правна закрила. Конституционната жалба ще активизира дейността на Конституционния съд, за която има тенденция да намалява, поради липсата на инициатива от страна на сезиращите субекти по чл. 150 от Конституцията на Република България.

Във връзка с въвеждането на конституционната жалба си заслужава да се отбележи, че тя би съответствала напълно с препоръките на Съвета на Европа за повишаване на индивидуалната правна закрила. В това число, включително и чрез разширяването на достъпа на отделните граждани до конституционната юрисдикция. Това се налага не само от съображение за намаляване на жалбите пред Европейския съд по правата на човека, но и за повишаване обхвата на правна закрила, тъй като е възможно да съществуват и своеобразни празноти в системата на защита на основните права. В този смисъл като фундаментално европейско достойние и принос, индивидуалната конституционна жалба е неразделна част и от културата на основните права.

Аргументи против индивидуалната конституционна жалба. Като едно от основните и сравнително най-значими съображения против въвеждането на конституционната жалба се изтъква опасността от създаване на напрежение между Конституционния съд и върховните съдилища от системата на обикновената магистратура, и практическото превръщане на съда в четвърта инстанция, настроена спрямо висшите съдилища. Основателността на аргумента почива върху опасението, че чрез конституционната жалба обект на пряк конституционен контрол ще се окажат и такива юридически актове, които

принципно биват оспорвани по друг правно-установен ред. Така например с възможността един административен акт да бъде оспорван пред Конституционния съд, ще се наруши вече ефективно функциониращата система на административното правосъдие. Следващ съществен аргумент бива твърдението, че конституционната жалба има слаб полезен ефект, отделя се голямо количество работно време за предварително проучване на огромния брой жалби, от които се допускат за разглеждане малък процент, а след това отново малък процент уважени жалби измежду допуснатите.

Въвеждането на конституционната жалба в България, как ние го виждаме? През последните години с все по-честото поставяне на въпроси за индивидуалната конституционна жалба на дневен ред сред българските правници се наблюдава тенденцията към все по-задълбоченото обсъждане на нейното въздействие върху българското право в един сравнително нов концептуално-теоретичен план. В резултат на това се появи и първата класификация на видовете конституционни жалби, която ги подразделя на два вида: първата – същинска и втората – нормативна, според това какъв е обхвата на задействания конституционен контрол.

Същинската предполага най-широката форма на конституционна закрила, тъй като позволява да бъдат оспорвани пред конституционната юрисдикция възможно всички юридически актове – законодателни, административни и съдебни, като по този начин публичната власт е практически лишена от възможността безнадзорно да нарушава основните човешки права. Тя се прилага сравнително рядко, но като основни нейни представители могат да бъдат посочени държавите Германия и Чехия. Същинската конституционна жалба предполага и доста сериозни условия за допустимост, макар и да постига пълна правна закрила, разширеният обхват на конституционния контрол може да има за последици претоварването на Конституционния съд. Освен това този модел предполага наличието на по-голям авторитет на конституционната юрисдикция, чиито решения често оказват силно въздействие върху самата държавна политика.

Като корекция на недостатъците на първата и представляваща по-консервативен избор, пред същинската конституционна жалба се явява нормативната. Тя е характерна за държавите от централна Европа, контролът е насочен срещу всякакви актове на публичната власт, но не пряко срещу тях, а само срещу нормата, послужила за тяхното издаване. Така се постига филтрирането на делата и ограничаване на конституционния контрол само до онези случаи, в които е най-необходим - за контрола на норми, срещу

които няма други средства за защита. На първо място трябва да бъде определен обхватът на контрола. Както изяснихме, на този етап от развитието на нашето право, най-благоприятният вариант за българският конституционен модел ще бъде нормативната конституционна жалба. Актове, които ще може да бъдат атакувани чрез нея, следва да бъдат законите и нормативните решения на Народното събрание, с които се засягат основните човешки права. Втората група актове могат да бъдат ненормативните, всички съдебни решения, административни актове, които са издадени въз основа на неконституионосообразна правна норма.

На второ място обхватът предполага изясняване на самия обем на правната закрила, т. е. за кои права ще е най-удачно да бъдат предмет на конституционна жалба. Най-логичният избор, тъй като тук се касае преди всичко за индивидуална правна защита и това да бъдат защитени само правата на физическите лица. Отговорът тук може да е положителен при условие, че няма да бъдат включени социални и колективни права, а конституционната жалба предполага индивидуална правна закрила. Защитата на други права извън тази категория би затруднило допълнително работата на конституционната юрисдикция. Другото, което следва е, че юридически лица, носители на особен вид основни права е длъжно да се предостави процесуална легитимация за предявяване на конституционна жалба. Това могат да бъдат организации с общественополезна дейност, която може да обхваща и рамките на защитата на основните права, а от друга страна тук могат да бъдат включени такива юридически лица и организации, които са признати за носители на особен вид основни права.

Третият аспект, който се разкрива пред концепцията за конституционната жалба е активната процесуална легитимация. Вече споменахме кои правни субекти ще имат процесуална възможност да предявят конституционна жалба за защита на своите основни права. Тук ще включим още допълнителни характеристики, които да ни дадат една по-ясна картина на конституционния жалбоподател.

На първо място право да дават конституционна жалба трябва да имат непременно лица, доказали наличието на пряк и личен интерес. Това е основна предпоставка за задвижването на какъвто и да е съдебен контрол за защита на субективните права. Следва да бъде изключена възможността за *actiopopularis*, така конституционната жалба би изгубила ефективната си сила на последно правно средство за лична защита. Освен това от

малката, но все пак доказана европейска практика *actioporularis* не води до големи резултати, а създава изключително много работа на конституционната юрисдикция.

На второ място, като следващ критерий за допустимост, може да се въведе изискването за реално засягане на правата на жалбоподателя. Това условие може да бъде хармонизирано с хипотезата на чл. 56 от Конституцията на Република България, а именно засягането да нарушава или да се застрашава – закон, права, интереси на отделен гражданин.

Четвърто, като основен белег на конституционната жалба е нейният характер *ultimaratio*, т. е. да е приложима само и единствено когато вече са изчерпани всички възможни по общия ред правни средства. Това де факто е може би най-важното условие за допустимост след активната процесуална легитимация и то следва да бъде второ по приоритет в проверката за допустимост, извършена от съдебния състав.

Пето – задължително трябва да бъдат въведени срокове за подаването на конституционната жалба, тъй като възможността един акт, дори и станал окончателен, да може да бъде оспорван без срок, се отразява пагубно за правната стабилност и сигурност.

Шесто - производството следва да бъде безплатно, но може да се предвидят санкционни глоби за лицата, които злоупотребяват с конституционната жалба. Считаме, че правилото *nonbisinidem*, като условие за допустимост, би било най-ефективно и справедливо приложимо спрямо нормативните актове, защото в противен случай би изключило от обхвата на оспорвани жалби, които по същество биха могли да бъдат основателни.

И накрая, но не и на последно място трябва да се посочи какво действие трябва да има решението на Конституционния съд при произнасянето му по конституционни жалби. Пределно ясно е, че когато един закон бъде обявен за противоконституционен, действието на решението ще бъде *ergaomnes*.

В заключение, конституционната жалба отразява не само етап от прогреса на българското право, но и стъпало от развитието на обществото. Въвеждането на индивидуалната конституционна жалба може да е предимно юридически въпрос, но не малко обществена гласност е необходима, за да стане това реалност. Дебатът трябва да излезе извън пределите на специализираната юридическа сфера. Българският народ трябва да осъзнае необходимостта от това да бъде пряк участник в изготвянето на средствата, с

които един ден ще защитава правата си, защото най-добрата и доказана форма на защита е активната защита.

Благодаря.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Г-н Михайлов, благодаря изключително много. Мисля, че това е много задълбочено академично изследване, което може би, действително стои много труд зад него. Препратих го на един мой познат в Конституционния съд, той е действащ съдия там. Сега ще ви напиша той какво казва. „Факт е, че всички или почти всички бивши конституционни съдии са за индивидуалната конституционна жалба, а всички действащи са против. Въвеждането ѝ във вида, в който си я представят повечето хора в България, които са „за“ води до сериозни и да не кажа сериозни разходи, съотносими към сегашния ни бюджет, да не говорим за липсата на човешки ресурс. В този смисъл ние първо разговаряме за нещо, което не знаем дали можем да си го позволим.“ Това го вмятам, защото той не можа да дойде.

НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВ: Да, искам да вметна няколко думи, понеже съм разговарял доста по тези теми с много от нашите юристи, професионалисти. Едно евентуално въвеждане на индивидуалната конституционна жалба безспорно ще наложи промяна, изобщо в структурата и организацията на Конституционния съд - увеличаване на бюджет, увеличаване на административен капацитет. В крайна сметка има един принцип да се придържаме към това, че правото стъпва основно на принципите, че демокрацията цена няма. Така, че ако искаме да развиваме едно демократично и съвременно общество, в което всеки гражданин да има право и възможност активно да си защитава правата, то не би трябвало това да е като основен аргумент и пречка за развитие на процеса. Това е мое лично мнение.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: На мен лично, като представител на гражданска организация, работеща в сферата „върховенство на закона“ съм абсолютно „за“ тези аргументи, които са „за“ въвеждането на индивидуалната конституционна жалба.

НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВ: Още една бележка. Няма да споменавам имена, има действащи конституционни съдии, които подкрепят въвеждането на индивидуалната конституционна жалба.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Да, той казва почти всички, значи има изключения. Благодаря. Г-жа Георгиева иска думата, заповядайту.

МИЛА ГЕОРГИЕВА: Искам да кажа, че подкрепям изцяло тази идея и Ви предлагам да създадете едно общество, което да работи в тази посока. Ние ще се включим с много голяма активност, защото е абсолютно безобразие при такъв бюджет на Конституционния съд, те имат по по-малко от половин дело на година на човек.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Ето това никой не го казва.

МИЛА ГЕОРГИЕВА: Така е. Но вижте в каква посока може да се тръгне. Повечето от решенията, които минават през нормалните съдилища, касаят определени права, фиксирани в закона, а има една група от права, които не влизат в точно тази материя. Например: Кодекса за социалното осигуряване – там са дописали един параграф - §6 мисля, че е, в който се казва, че от Нова година всички, които се пенсионират ще бъдат без „таван“, а тези, които са се пенсионирали преди това – остава. Къде са правата, конституционните? И едните, и другите са работили, и са плащали едни и същи осигуровки, ако държавата ги е плащала – еднакви за всички. На какъв принцип ще се разделят правата на тези „до“ и на тези „от“? Няма пред кого да се постави този въпрос.

ТАТЯНА ЛИСИЧКОВА: Пред Комисията за дискриминация, но тя се произнесе, че няма дискриминация.

МИЛА ГЕОРГИЕВА: Напротив, произнесе се, че има непряка дискриминация. Аз имам това решение.

ТАТЯНА ЛИСИЧКОВА: Но, въпреки това няма ефект.

МИЛА ГЕОРГИЕВА: И тя се е произнесла преди въвеждането на този параграф по други искания. А решението е, мисля, че някъде от 2009 г. и когато има произнасяне на Комисията, за непряко „дискриминация“ те са го изпратили на председателя на Народното събрание, който тогава е бил някой и отдавна не се знае това писмо къде е отишло. Но сега след новата промяна, която ще стане факт от януари, питам аз – къде е демокрацията в България? И това трябваше да бъде, по някакъв начин допустимо, Конституционният съд да разгледа въпроса, но преди това е имало производство по този въпрос в Конституционния съд. Знаете ли какво са решили те? Те са решили, че за всички останали важи правото за налагане на „таван“ на пенсията, защото държавата няма финансова възможност. Но само за конституционните съдии този праг не важи. Просто парадоксално, да решиш за себе си. Казвам ви тези неща, защото съм пряко впечатлена. Вчера имаше едно събиране на организации, които правят петиция по този въпрос и бяха събрали един куп материали с разбивка от – до колко хора са. Най-много са тези хора, които получават

до 300 лв. пенсия. Представете си за каква бедност, какво може да се купи!?! Общо са два милиона пенсионерите и нещо. Тези, които са с „таван“, в която група съм и аз, от 1000 до 1500 лв. са петнадесет хиляди, които са не само магистрати, а военните, летците и др. Масата хора гладуват, мизерстват и няма кой да постави този въпрос. И Конституционният съд, когато е сезиран, е решил, че за тях трябва. Така, че сега аз много Ви подкрепям, защото тези хора трябва да си оправдаят заплатите – едно и второ – народът е оставен без конституционна защита на основните си права.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Може ли гражданският съвет да сезира Конституционния съд по тази тема? Юридически не ми е ясно дали е възможно.

НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВ: Не, не е възможно.

МИЛА ГЕОРГИЕВА: Представете си два милиона пенсионери, всички да „метнат“ по една жалба в Конституционния съд, те ще го блокират. За това ми се струва, че трябва да се мисли от групови права конституционни, по-лесно ще бъде, защото една организация, която представлява тези интереси ще подаде жалба и едно решение ще има, обаче ще удовлетворява много голям брой хора. За това в този смисъл можете да помислите да бъде в браншовите, в груповите юридически лица, които тях няма да ги натовари толкова. Освен това Конституционният съд е колективен орган, те решават с присъствието на всички. Тези жалби обаче можеше да ги решава всеки един съдия по отделно. Не е задължително да бъде екип. И тогава това ще бъде лесно.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Да, за мен е важно ние с какво можем да сме полезни, за да допринесем за това.

МИЛА ГЕОРГИЕВА: Аз лично предлагам да подкрепим изцяло. И ако те направят обществото, да бъдем активни, ако трябва да сезираме, да напишем някакви писма до Конституционния съд, които Вие ще подготвите, но то трябва да лобираме в Народното събрание.

НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВ: В тази връзка, която Вие споменахте, искам да кажа, че имахме амбицията на 16 април – деня на българската конституция да направим един форум, една Кръгла маса по тази тема, и по още една тема, която засегнахме. А именно възможността за разширяване на кръга от субекти, които имат право да сезират Конституционния съд, като евентуална алтернатива на индивидуалната конституционна жалба. От там да бъдат предвидени браншовите организации, организациите в обществена полза, каквито сме всички събрани, да имат право да сезират Конституционния съд. Тази

Кръгла маса ще се проведе, може би, в края на м. месец или може би началото на м. юни така, че използвам възможността от сега да ви поканя, а вече когато имаме конкретна дата и място ще разpratим по имейлите официални покани. Така, че ние сме тръгнали да вървим някакви процеси по този път.

МИЛА ГЕОРГИЕВА: Трябва да има натиск. Трябва да има обществена защита на тази толкова важна конституционна жалба. Това е жалба на жалбите. Когато не си конституционно защитен другите, закони могат по всякакъв начин да интерпретират правата, но Конституцията е това, което крепи държавата.

НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВ: Има и още нещо, което също искам да поставим на дискусия. Възможността някои от съдилищата – дали да бъдат окръжни, дали да бъдат апелативни, също да имат право да сезират.

МИЛА ГЕОРГИЕВА: Само по конституционните въпроси да се произнасят. Не е задължително Конституционния съд.

НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВ: Не, не. Да сезират Конституционния съд.

МИЛА ГЕОРГИЕВА: Те и сега май го имат върховните съдилища.

НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВ: Върховните съдилища имат право само. Окръжните, апелативните нямат. Трябва да поставят на Пленум въпроса и тогава се взима решение.

ИЛЪО ХАДЖИМИНЧЕВ: Може от германския модел да се вземе.

НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВ: Германският модел някак си е по-..., там е най-широко обхватна конституционната жалба. Там дори може да отмени съдебни актове.

ТАТЯНА ЛИСИЧКОВА: Имайте предвид отделно от това, че актовете на Конституционния съд, с изменението на ГПК от М. октомври 2017 г., са основание за касационно обжалване на решенията. Така, че още повече се повишава тежестта на актовете на Конституционния съд.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Г-н Герджиков, заповядайте.

ЛЮБОМИР ГЕРДЖИКОВ: Като представител на една от младите организации в Гражданския съвет ще взема пример от колежката. По-скоро ще изкажа обратното мнение.

Това е едно добро намерение да има индивидуална конституционна жалба, но разбира се, всяко решение, което взимаме трябва „да си мерим лъжицата според устата“. Т. е., за да се постигне това добро намерение, вероятно трябва много хубаво да се помисли по какъв път ще се стигне до там. Най-простото нещо, дали да увеличим средствата за Конституционния съд или да увеличим пенсиите на пенсионерите, веднага създава дилема.

Защото действително, както се казва, това е едно скъпо мероприятие, макар на гражданите нищо да не струва, от една страна, от друга страна може да се окаже, че ще създаде нещо неработещо. Изхождам от личният си опит.

Помня, когато прехвърлиха делата за енергетиката във Върховния административен съд, той на практика се блокира. Делата там се отлагаха за след година, година и половина, защото просто нямат капацитет. И като зная младата ни българска демокрация в обществото, как всеки човек е орел и какви мисли му се въртят в главата, и че първата работа ще му бъде да пише до Конституционния съд, може да се получи така, че вместо да постигнем нещо добро – обратното, да създадем един Франкенщайн, който да произвежда некачествени решения и да не може да работи по предназначение.

Затова казвам: – Много е добра идеята, много е хубаво едно демократично общество да има една такава индивидуална касационна жалба, но пътищата за достигане до този краен ефект също трябва много добре да се премислят, а не само да се хвърлят идеи. Както викаше Остап Бендер, помним: „Идеи наши – деньгИ ваши“. Така не става. Трябва просто да се помисли как да се направи това нещо. Трябва да се тръгне от някъде - напълно съм съгласен с колегата, че трябва да се тръгне от анализа на нещата, от претеглянето и на добрите и на лошите страни, но по-насетне трябва да се помисли кога да се случи това нещо. Ще се радвам да можем да работим съвместно и да сме полезни в тази област. Благодаря.

НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВ: Ако може да кажа няколко думи, по повод изказването на г-н Герджиков.

Съгласен съм с него, че сега не е дошъл момента за въвеждането на индивидуалната конституционна жалба. Трябва да има, най-малко, една широка обществена дискусия, в която, както и в изложението казахме, да се включат не само юридическите среди, а да се включи широко представителство от всички обществени слоеве в страната, ако мога така да кажа. Да се направи един сериозен анализ на прилагането на индивидуалната конституционна жалба. Има примери, примерно в Турция последно беше въведена индивидуалната конституционна жалба. Там тя не работи ефективно.

Мисълта ми е, че ние изобщо нямаме намерение като поставим тази тема да искаме днес от Гражданския съвет, едва ли не да застане зад идеята за въвеждане, и да тръгне в Народното събрание с предложение за изменение на закона и на Конституцията. Напротив, нашата цел е да поставим темата на дневен ред, да започне обществената дискусия.

Възможността тази тема да стигне чрез едно наше становище или някакво предложение, което днес гласуваме, да стигне до членовете на Висшия съдебен съвет - също ни мотивира да го поставим като въпрос, още повече да влезе в публичното пространство. Вече с организирането и на Кръглата маса, и на по-широките дискусии да вървим към изясняване дали бихме могли на този етап да приемем индивидуална конституционна жалба или да мислим, основно в посока разширяването кръга от субекти, които имат право да сезират Конституционния съд.

Защото, действително, субектите, които имат право в момента да сезират Конституционния съд са изключително малко, като изключим Висшия адвокатски съвет, който между другото, от две години си извоюва правото да сезира Конституционния съд, но до сега за тези две години го е сезирал само веднъж. Всички други субекти са малко, те са пет: върховните съдилища, президента, Народното събрание, омбудсманът... Те са малко или много и политически обременени субекти.

/Говорят едновременно./

РУМЕН БУХЛЕВ: Г-н Николов, аз Ви приветствам за обстояния, така да се каже, заключителен документ, който представяте за обсъждане. Повечето са „за“ отколкото „против“, поне от моя гледна точка, казвам го и като юрист. Но - всичко започва след но, че, или, обаче - не може да се стигне до желанието положителен резултат с промяна на закона за Конституционния съд. Следователно отиваме към промяна на Конституцията. Следователно отиваме към Велико Народно събрание.

НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВ: Две трети мнозинство е достатъчно с обикновено Народно събрание, за да се промени текста от Конституцията.

РУМЕН БУХЛЕВ: Следователно - да, нека да го подкрепим като теза за обсъждане в обществото и дано да има съответно отклик, за да се постигне желаното.

МИЛА ГЕОРГИЕВА: Ние всъщност това правим - Кръгла маса за обществено обсъждане.

НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВ: Да, все пак ние сме организация в обществена полза и считаме, че тези въпроси би трябвало да са приоритет основно на такъв тип организации, които сме всички тук събрани. Така, че темата за гражданските права, възможности на гражданите...

ГЕРГАНА МАНОВА: Представител съм на Българска асоциация на съдиите по вписванията. Колега, темата е важна, обществено значима, но нека да гледаме реалността и да преценяваме с оглед реалността в държавата.

Въвеждането на индивидуална конституционна жалба предполага много голям финансов и кадрови ресурс. С оглед на това Вие поставихте много точно въпроса. В коя насока считате, че следва да се мисли - дали да се разшири кръгът от лицата или да се борите за нещо по-голямо.

Категорично считам, че трябва да се разшири само кръгът от лицата и то чрез една прецизна нормативна уредба, защото противното би означавало едно неимоверно разширяване на щата на Конституционния съд, което, както каза г-н Герджиков, ще се достигне до въпрос отново за финансовия ресурс и ще се преценява дали да се дадат за пенсиите парите или за нещо, което може би няма да бъде взето като приоритет към настоящия момент. Предвид икономическата ситуация в страната и предвид факта, че множество проблеми не се разрешават от държавата поради липсата на финансов ресурс. Това е реалността според мен.

В този аспект дейността следва да бъде насочена само, според мен, към разширяването на кръга от лицата и то с оглед защита на групови права. В противен случай всяко такова дело, независимо от неговия вид, след като бъде постановен, влязъл в сила съдебен акт, което разбира се базира на действащото законодателство, ще бъде в Конституционния съд, защото винаги има недоволна страна.

НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВ: Това е абсолютно така, аргументите Ви са напълно основателни. То затова трябва да се помисли върху ситото. Това е основният въпрос и пречка за въвеждането до момента, което е спирало и дискусиите, че тук трябва да се види кой ще пресява, на какъв принцип, допустимостта. Всички тези въпроси трябва да – нали, и затова искаме да отворим дискусиата.

Нашето мнение категорично е, че субектите, които имат право да сезират Конституционния съд, са малко и недостатъчно активно има възможност гражданите да защитят своите права. Какъв ще бъде начина и каква би трябвало да бъде промяната - не можем с категоричност да кажем и не искаме, разбира се.

ГЕРГАНА МАНОВА: Не. Това изисква действително детайлно обмисляне на абсолютно всичко, включително и на този кръг от субектите.

НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВ: Абсолютно. Но също така аз подчертах, че все пак изхождаме от един принцип, който би трябвало да стане принцип на държавното управление, но все пак демокрацията цена няма.

ЛЮОМИР ГЕРДЖИКОВ: Ако разрешите да кажа още две думи.

Това е много хубава сентенция, че „демократията цена няма“, само че ако няма цена - има стойност. Ако бяха тук колегите от КНОБ, щяха да разберат за какво иде реч. Всъщност в крайна сметка - да, харчат се пари за нещо, не става въпрос за пазарни отношения, да излизаме с цени на пазара. Действително, както казва и колежката, трябва да се мисли не само върху красотата на стратегията, но и върху тактиката. Много е хубава идеята, много е хубаво да се случи, само че трябва да преценим кога и в какъв мащаб, и както Вие правилно казахте, може би трябва да се тръгне първо през ситото на обществените организации, какъвто е и Гражданския съвет, преди да се стига до хаотичното индивидуално подаване от всяко лице, на което му е дошло в акъла, че има и такава институция.

НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВ: Още повече, понеже има и аргументи, по-силни в подкрепа на тази теза, че голям процент от решенията по делата в България биват обжалвани. За разлика от други европейски страни - там да кажем процентите са между 10, 15, 20, докато при нас са 90, да не казваме 100, но 90, което още веднъж като местна особеност пък е като аргумент против индивидуалната конституционна жалба.

ИЛЪО ХАДЖИМИНЧЕВ: Ако се съберат всички суми, които плаща държавата по делата, заведени в Страсбург – мисля, че такъв ресурс може да се задели. Това също може да се направи. Според мен основният център трябва да бъде върху допустимостта, каква е социалната значимост на дадена конституционна жалба. Т. е. какъв сегмент от хора засяга – както каза г-жа Георгиева за пенсионерите, това е социално-значимо. И на тази база ще бъде сравнително ясно и ще се избегне този проблем колко съдии има, колко пари има. С тази информация ще се види икономическия баланс, за да не се спира демократизирането на обществото ни – да нямаш право да защитиш правата си.

/Говорят помежду си. Румен Бухлев упълномощава Асоциация „Форум“ за гласуване и напуска залата./

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Понеже започнахме да си говори помежду си, да се върнем на темата. Каква тактическа стъпка се очаква от нас да предприемем, г-н Николов.

МИЛА ГЕОРГИЕВА: Пак може да заявим, че подкрепяме идеята за публичен дебат по темата.

ОТ ЗАЛАТА: Точно така. За публичен дебат – точно така. Да.

ЛЮБОМИР ГЕРДЖИКОВ: Предлагам, понеже младите организации се изказват, да приемем решение за участие в Кръглата маса, която ще организират и след това да изразим становище. Т. е. малко повече информация да имаме по темата, повече мнения да чуем и след това да се произнесем с акт.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Предлагам продължаване на дискусиата по тази тема, тъй като я считаме за много важна за гражданското общество.

ЛЮБОМИР ГЕРДЖИКОВ: Както и подкрепяме участие на представители от Гражданския съвет в организираната Кръгла маса на Съюза на младите юристи.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: В такъв случай днес няма да излезем с акт, но изразяваме подкрепа, която ще бъде записана в протокола. Когато направите конкретните си предложения, защото тук днес изложихте аргументи за и против, т. е. вашата гледна точка като организация, като точно предлагате.

НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВ: Ние основно предлагаме дебат по темата, като считаме, че втория вариант, по-ненормативната жалба, според нас, въвеждането би бил възможен ефективен вариант. Също така подкрепяме разширяването на субекти, които имат правото да сезират Конституционния съд, съответно и юридически лица в обществена полза.

ТАТЯНА ЛИСИЧКОВА: Идеята ми е, че когато има предложение за изменение в даден нормативен акт – нали процедираме така, конкретни текстове се гласуват.

НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВ: Не сме стигнали още до етапа, в който да поставим предложения, защото нормативния акт, който трябва да искаме да се промени, е най-висшия закон в страната. По-скоро като минат по-широките дискусии, тогава бихме могли да имаме формулирана теза.

То е не само до формулираната теза – ние можем да я имаме, но да имаме правото, да имаме вътрешно в себе си убедеността, че вече може да предложим такъв тип.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Имаме ли срок?

НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВ: След Кръглата маса – там ще участват доста изявени конституционалисти.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Предлагам ви, колеги, в следващо заседание, което ще е след тази Кръгла маса, да поставим отново темата като точка за разглеждане,

когато вече имаме конкретно предложение и да гласуваме всички членове. Сега ви предлагам доклада да бъде изпратен за сведение на омбудсмана и на ВСС, ако желаете. Вие ако имате предложение на кой друг да го предоставим, заповядайте.

МИЛА ГЕОРГИЕВА: На правната комисия в Народното събрание.

ЛЮБОМИР ГЕРДЖИКОВ: Имам предложение – в рубриката на Гражданския съвет в сайта на ВСС има раздел „Становища“, може да бъде публикувано там като становище на една от организациите на Гражданския съвет, за запознаване на всички, които ги интересува.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Имайте предвид, че в момента проблемът е чисто административен, тъй като нямаме съпредседател от страна на ВСС. Съгласно резолюциите на представляващият, понеже до него адресираме нашите протоколи и актове, разглеждането на същите се отлага до приемането на правилата за Съвета за партньорство.

ЛЮБОМИР ГЕРДЖИКОВ: Това не е пречка отново да отправим искане. Негово право е да отказва.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Аргументите са от нашите Правила, където се казва, че актовете и протоколите трябва да са подписани от двамата съпредседатели. Иначе няма пречка да продължаваме да работим, съгласни са, но се извиняват, че се бави формирането на Съвета за партньорство. Публичното обсъждане за неговите правила приключи, но има нови предложения, постъпили по време на публичното обсъждане. Т. е. отново се разглеждат тези правила в работна група и това бави процеса на формиране на Съвета за партньорство, а от там и ...

ЛЮБОМИР ГЕРДЖИКОВ: Ако преминахме към последната точка от дневния ред – организационни въпроси, разрешете да направя предложение.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Да, точно така – на последната точка сме. Заповядайте.

ЛЮБОМИР ГЕРДЖИКОВ: Благодаря. Тъй като прекалено дълго време ВСС не намира сили да избере съпредседател, предлагам да изберем двама заместник-председатели на Гражданския съвет от състава на организациите, които са членове.

Работата, която се възлага на г-жа Карагъзова, може да го наблюдавате, но на мен преди това ми се е случвало и знам, че е изключително тежка, изключително широка и важна – това веднъж. Втори път – забелязвам, че малко се разпуска дисциплината, защото

от поне три заседания нямаме публикувани протоколи на сайта на ВСС в раздела ни. Няма публикувани и актове. Затова, за да излезнем от тази индивидуалност на нещата на разговор между съпредседателя на Гражданския съвет и представляващия ВСС, предлагам да подсилим неговия капацитет. Само, че, както чухме и от досегашното изложение, става през някакви нормативни изменения. А именно – да си променим Правилата за действие на Гражданския съвет, като кажем, че ръководството се осъществява и от двама заместник-председатели. Ако желаят и от ВСС да излъчат заместник-председател.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: До този извод стигнахме още през м. декември и всички разбрахме, че не може да си променим Правилата без да имаме съпредседател. Т. е. става един омагьосан кръг.

ЛЮБОМИР ГЕРДЖИКОВ: Няма такова нещо, че не може да си променим Правилата за действие. В самите Правила пише как се променят. Това го казвам само като предложение в момента и то не може да бъде гласувано, защото, пак според Правилата, пише, че предложение за изменение се прави едно заседание предварително. Затова сега внасям предложение. Обмислете го и на следващото заседание да го гласуваме - предложения за промяна на правилата и предложението за двама заместник-председатели на Гражданския съвет. Благодаря за вниманието.

МИЛА ГЕОРГИЕВА: Не трябва да предприемаме действия, по-добре да изчакаме да изберат съпредседател.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Бяхме в КПИВ, както знаете бяхме избрани с г-жа Дерменджиева и г-жа Лисичкова да представляваме Гражданския съвет, всички казаха, че са съгласни да работим, че нямаме връзка с другата структура – Съвета за партньорство, но в пленумите продължават да приемат решения, че ще изберат съпредседател след конституирането на Съвета за партньорство.

/Говорят помежду си./

ЛЮБОМИР ГЕРДЖИКОВ: Това е веднъж, но да не забравяме, че на Гражданският съвет му е вменена една функция от Министерския съвет.

ТАТЯНА ЛИСИЧКОВА: В няколко заседания вече отлагат - не са против, но обвързват избора на съпредседател със Съвета за партньорство.

ГЕРГАНА МАНОВА: Според мен трябва да се прояви търпение.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Затова ние не спираме да работим, вървим си по Годишния план.

/Говорят помежду си./

МИЛА ГЕОРГИЕВА: Ние заседаваме, поканили сме ги.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Да, така е. В миналото заседание, знаете, имаше представител на ВСС.

/Говорят помежду си./

ИЛЪО ХАДЖИМИНЧЕВ: Може би трябва да помислим в Правилата за действие на Гражданския съвет, че ВСС в някакъв срок да взема решения. Т. е. инициативата трябва да бъде от двете страни.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Да, но не трябва да има противоречия.

ИЛЪО ХАДЖИМИНЧЕВ: Но ако съществува тази хипотеза, значи нещо не е наред. Идеята на Гражданския съвет – пак да се върнем, е гласът на гражданското общество да влезе в една съдебната реформа, която много старателно куца.

ДОБРИН БЛАГОЕВ: По този повод предлагам следното – на следващото ни заседание да поканим от един от членовете на ВСС.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Ние каним всички.

ДОБРИН БЛАГОЕВ: Не всичките. Те да излъчат един и да проведем разговор, който провеждаме сега, в тяхно присъствие.

ТАТЯНА ЛИСИЧКОВА: Представителят, който дойде, ще каже, че няма нищо против нас, но в заседанията се случва това и това.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: На срещата ни казаха, че нямат нищо против да работим по темите си.

МИЛА ГЕОРГИЕВА: Но нали темите трябва с тях да ги обсъждаме.

НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВ: Нали в заседанието през м. октомври участваха петима или шестима от членовете и тогава се изяснихме.

/Говорят едновременно./

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Предлагам да изпратим индивидуални покани само до тримата големи и до представляващия ВСС. Защото като я изпращаме към всички, те ни negliжират.

МИЛА ГЕОРГИЕВА: Може би това е повода.

ДОБРИН БЛАГОЕВ: Те като не идват, не може ли да изпратим покана до председателстващия ВСС - министъра на правосъдието.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Да, ние много пъти сме я канили и г-жа Ахладова е присъствала на нашите заседания, пращаме и извлечения от протоколите по точките, които сме разисквали.

ДОБРИН БЛАГОЕВ: Не, не самата министър Цачева да поканим. Проблем има и трябва да се реши, спор няма.

ОТ ЗАЛАТА: Тя няма да дойде, ще изпрати представител. Трябва да се обмисли. Така е, но това не се решава „на коляно“. Но трябва да се вземе решение.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Решение е взето – ще се избере съпредседател след сформирането на Съвета за партньорство.

ЛЮБОМИР ГЕРДЖИКОВ: Това веднъж. Втори път – Гражданският съвет не е функция на съпредседателя от страна на ВСС. Поради това предложих да изберем заместник или помощник-съпредседатели и да си вършим работата.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Имаше препоръка да се въздържа от провеждане на заседания, но, както виждате, продължаваме да работим. Въпросът е, че чисто административно сме ограничени и не може да публикуваме нищо на сайта.

ОТ ЗАЛАТА: Не може ли да проведем неформален разговор и да припомним как беше осъществен граждански контрол на улицата. И след това как възникна Гражданския съвет и каква е неговата цел. Никой не иска да има такъв тип граждански контрол – там, на улицата, не е нормално за една държава. Гражданският съвет е единствения орган, който осъществява някакъв граждански контрол.

/Говорят едновременно./

ТАТЯНА ЛИСИЧКОВА: Колеги, все пак бяхме в КПИВ и всички аргументи и съмнения са изложени, документирано е.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Колеги, да се ориентираме към приключване на обсъжданията за днес. В следващото заседание ще разгледаме предложения за промяна на Правилата за действие на Гражданския съвет. Молбата ми е всеки от вас да прецени какво и как може да се промени така, че да може да работим нормално, без ограничения в задълженията ни и в съдействие на ВСС. Може да се аргументираме защо се налагат тези промени, т. е. да посочим причините.

ТАТЯНА ЛИСИЧКОВА: Предлагам всички предложения на представим в писмен вид на електронните пощи, за да може предварително да ги премислим. Следващия път може и повече организации да дойдат, като се знае предварително какво ще се обсъжда,

какви са предложенията и да вземем едно по-сериозно решение. Все пак има организации, които може да не споделят предложенията, но все пак да се вземе решение.

ЛЮБОМИР ГЕРДЖИКОВ: В крайна сметка ще гласуваме и ще приключим с този въпрос.

МИЛА ГЕОРГИЕВА: Съгласна съм с предложенията на г-жа Лисичкова и г-н Герджиков.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Приема се. Да определим дата за следващото заседание. 25 май е последния петък, но предвид, че предния ден е Деня на славянската писменост, може да не дойдат много колеги.

ЛЮБОМИР ГЕРДЖИКОВ: Тогава да определим 1 юни за дата на заседанието.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Но така няма да имаме заседание през м. май.

ЛЮБОМИР ГЕРДЖИКОВ: Знаете, че по Правилата може да провеждаме заседания веднъж на два месеца. Може и друго заседание да проведем през м. юни.

ТАТЯНА ЛИСИЧКОВА: Предлагам предложенията, които имате и към ВСС да ги изложите писмено и да ги изпратите на техническия ни сътрудник. А тя ще ни ги препрати на всички, за да ги премислим. Така на заседанието само ще ги подложим на гласуване.

ПРЕДС. МАРИЯ КАРАГЪЗОВА: Добре. Колеги, приключихме за днес. Благодаря ви за участието, ще се видим на 1 юни в 9:30 ч. Ако има промени, ще ви уведомим своевременно.

Заседанието на Гражданският съвет към Висшия съдебен съвет приключи в 11:45 часа.

**СЪПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ГРАЖДАНСКИЯ СЪВЕТ КЪМ ВСС
ОТ СТРАНА НА НПО: /п/
МАРИЯ КАРАГЪЗОВА**

*Протоколирал: /п/
Валентина Тесовска
технически сътрудник*